Eduskunnan talousvaliokunta

Asiantuntijalausunto
16.06.2025

TEM asiantuntijalausunto; K 1/2025 vp; Hallituksen vuosikertomus 2024

Kaivoslain muuttaminen HE 126/2022 vp – EV 295/2022 vp

1.Eduskunta edellyttää, että kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista edistetään. Lupaprosessien yhteensovittamisessa tulee turvata prosessin nopeus, sujuvuus ja ennakoitavuus ympäristötavoitteita vaarantamatta.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat toimia, joiden tavoitteena on edistää ympäristöllisten lupien, mukaan lukien kaivoslain mukaisten lupien ja ympäristöluvan yhteensovittamista. Ympäristöministeriön yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteena on valtakunnallisen lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaisen mallissa sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä ja valmistella yhden luukun palvelua edistäviä lakeja. Kaivolain mukaiset luvat eivät sellaisenaan tule käsiteltäväksi suunnitellussa Lupa- ja valvontavirastossa, mutta kaivoslain mukaisten lupakäsittelyjen yhteensopivuus kokonaisuuteen pyritään varmistamaan. Sähköisen yhden luukun asioinnin jatkokehittäminen tähtää menettelyjen sujuvoittamiseen.

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö yhteistyössä selvittävät, tulevatko kaivannaisjäteasetuksen mukaiseen jätehuoltosuunnitelmaan sisältyvät toimet riittävästi huomioiduksi jätevakuudessa ja miten jätehuoltosuunnitelma voidaan paremmin huomioida kaivoslupaprosessissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee kaivostoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (391/2012) päivitystä, jolla edistettäisiin osaltaan lupaviranomaisten lähtökohtia arvioida vakuuksien tasoa määrittelemällä nykyistä tarkemmin asetustasolla kaivoslain alaan kuuluvat kaivosten jälkihoitotoimenpiteet ja selkeytettäisiin kaivoslain mukaisen vakuuden suhdetta jätevakuuteen. Valtioneuvoston asetuksen valmistelu keskeytettiin työ- ja elinkeinoministeriön linjauksella marraskuussa 2024. Asetuksen valmistelua linjattiin jatkettavaksi huhtikuussa 2025 ja asetus on määrä saattaa voimaan syksyn 2025 aikana. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön laatiman ja joulukuussa 2024 julkaistun kansallisen mineraalistrategian toimenpiteissä on tunnistettu tarve kehittää kaivosten vakuusjärjestelmää huomioiden eduskunnan lausuma EV 295/2022 vp. Strategiassa tunnistettuja toimenpiteitä toteutetaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi kaivoslain ja muun lainsäädännön kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevan sääntelyn toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valmistelee muutosehdotukset sääntelyn kattavuuden turvaamiseksi.

Kaivoslain uudistuksen yhteydessä Eduskunnan talousvaliokunta lisäsi lakiin kansallista turvallisuutta koskevia säännöksiä. Osana VN tutkiva kokonaisuutta on käynnistynyt hanke kaivoslain uudistuksen vaikutusten arvioimiseksi. Tutkimuksessa on tarkoitus esittää kehitysehdotuksia lainsäädäntöön. Tutkimus on määrä aloittaa syksyllä 2025 ja sen on määrä valmistua vuoden 2026 lopussa. Yhteistyössä puolustusministeriön on tunnistettu tarve päivittää kaivostoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen sääntelyä siltä osin kun asetuksessa säädetään lupa-asiaa koskevan lausunnon pyytämisestä kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisissä tilanteissa.

4.. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia arvioidaan ympäristönsuojelun tason parantamisen, kaivosten toimintaedellytysten sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien osalta.

Osana VN tutkiva kokonaisuutta on käynnistynyt hanke kaivoslain uudistuksen vaikutusten arvioimiseksi. Hankkeen tavoitteena on laatia tutkimus eduskunnan vastauksen EV 295/2022 vp ja hallituksen esityksen HE 126/2022 vp mukaisesti muun muassa siitä, miten kaivoslain uudistus on vaikuttanut sääntelyn toimivuuden, ympäristönsuojelun tason parantamisen, kaivosten toimintaedellytysten ja paikallisen hyväksyttävyyden sekä vaikuttamismahdollisuuksien kannalta. Lisäksi arvioinnin yhteydessä tarkasteltaisiin kaivosalaa koskevien muiden samanaikaisesti toteutettujen lainsäädäntöhankkeiden yhteisvaikutuksia. Lisäksi tutkimuksessa on tarkoitus esittää kehitysehdotuksia lainsäädäntöön. Tutkimus on määrä aloittaa syksyllä 2025 ja sen on määrä valmistua vuoden 2026 lopussa.

Teo Kangaspunta
Johtava asiantuntija